

Debrecen 1869

67-73. számig

a híradó

11-12. részt a híradó
ból fejezték

1869.

4. szám.

Kedd, július 6.

Előfizetési árak:

Helyben

Félévre 6 ft.

Három hónapra 5 ..

Postán küldve:

Félévre 7 ft.

3 hónapra 5 .. 50 kr.

Egyes szám

10 kr.

DEBRECZEN

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

Megjelen hetenkint ötször, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, szombaton.

Előfizetési pénz s minden közlemény Hatvan-utca 1572. sz. a. hához a szerkesztőhöz bérmentve küldendők.

Hirdetési díj:

Négy hasábos petit sorért 5 kr.

Terjedelmes és többszöri hirdetés alkuszert

Nyitlér: 15 kr. soronkint.

Bélyegdíj: minden beiktatásért külön 30 kr.

Előfizethetni helyben: **Telegdi K. Lajos** és **Csáthy Károly** könyvkereskedésében s a szerkesztőségénél. Egyébütt a postahivatalok útján.

Debreczen, július 6.

(○.) Tegnap elmondtuk, mi azon irány, mely felé kormányunk törekszik, t. i. a központosítás; érintettük röviden, mik a központosítási rendszer következményei, t. i. a szabadság megszorítása és rabszolgaság, kisebb vagy nagyobb mértékben.

Mai napon legczélszerűbb lesz, gyakorlati példákkal igyekezni megmutatni, hogy a történelem igazolja, mikép a központosítási rendszer majd mindenütt, a hol behozott, tönkre tette a társadalmi jólétet, alkotmányt és általában a szabadságot.

Spanyolhon, azon idő óta, midőn Ferdinánd és Izabella korában a kereskedés virágzó állapotba jutott, s a belforgalom s jólét emelkedésével az állam tekintélye is nevedett, a belső jólét és egyetértés által nyert nagy hatalmat arra használta, hogy uralkodói nagyraugvásának engedve, a társulási szellemet külföldön elnyomja; miből természetesen következett az is, hogy az uralkodók lassankint saját alattvalóik irányában is érvényesíték hatalmukat, s központosították az uralmat azok cselekvései és gondolkozása felett is. — Végre az állam ezen törekvéséből, melylyel külföldön az önkormányzatot megsemmisíteni akarta, otthon is jólétét, erejét, hatalmát elvesztette, a kül- és belügyekben gyakorolt központosítási politikai rendszer miatt.

Franciaországban a XV. XVI. Lajos uralkodása után az egész ország ereje a külföldön a nemzetek jogai megsemmisítésére fordított; a mi a katonai uralom természetéhez képest, otthon a társulási jogot, az egyéni szabadságot megsemmisíté, és a hatalmat központosítá oly kezekbe, melyek tulajdonosai nem a szabadságban, hanem az elnyomásban keresték a nemzet jólétét. S mi következett belőle: az, hogy Franciaország, fővárosa Páris — elfoglalásával — a hol a nemzet szíve dobogott, mint mondták, — a legnagyobb gyengeségi és szegénységi bizonyítványt adott magáról: minnek fő oka mindenestre a központosított hatalomban s abban rejlik, hogy a központosítás előli az egyént, el a társadalom szabad mozgását, erejét, szabadságát. — Ugyanezt látjuk Lajos Fülöp korában, ki Párisban összpontosítá a hatalmat, a megyék hatalmát pedig megsemmisítette; s midőn a megpróbáltatás ideje elérkezett, majd kardcsapás nélkül megbukott. Vihetjük tovább az okoskodást. III. Napoleon ugyan ily uton jár. A következtések ugyanazok lesznek.

Ugyanezt láttuk a régi Rómában, hol a paucitas jellemzi az állam tagjainak elkorcsosulását, a hatalomnak Rómában a hatalmasok kezében összpontosulása folytán; — ezt láttuk Velencében, melynek majdnem egész története a kereskedelmi egyeduralom központosítás körül forgott; s midőn a nemzet erős rázkódásnak

volt kitéve, a központosítási rendszer mellett jogaikban megcsontult egyének s a hatalomvivők együtt sem bírták megmenteni a köztársaságot, mely kívül minden szabadságot igyekezett elnyomni.

De utasítjuk a kételkedőket általában a világtörténelem utmutatására, s a nemzetgazdászok, különösen Carey Henrik „principles of social science“ (magyarulve is lefordított) művére; az elfogulatlan szemlélő át fogja látni, hogy ugy a kereskedelmi, mint a katonai, valamint a politikai központosítási rendszer a nemzetek egyes tagjai jogainak csorbításával, a nemzeti jólétet s szabadságot mindenütt tönkre tette.

Van hát oka, hogy kormányunk ily nemű irányzatától félünk, borzadunk.

Ujdonságok.

□ **Ósvilági kővült csontok.** Éledeiről Margitay Gábor mérnök úr egy csontkővületet s néhány darab követ küldött hozzám a főiskolai muzeum számára, kérvén ezek iránt magat a „Debreczen“ lapjain közlendő feleletem által felvilágosíttatni. — A csontkővület egy felső állkapcsának balrésze három ép foggal az Ős tulo kból (Bosurus primigenius) melynek egy nagyszerű homlokesontja a rajta lévő óriási mérvű szarucsapokkal a mi muzeumunkban is látható, állkapcsáját pedig néhai Petényi Salamon barátomnak a Szamos folyó vidékéhez tartozó oncsaszai barlangban még 1850-ben találtam. Van még a mérnök az Ős tulo másik példány is három foggal, több darab fog, állkapcsa, sőt egy 5 — 7 vonal vastagságú emberkaponya darab is (?) Mind ezen csontok pedig találtattak a N. Várad-Kolozsvári vasút vonal építése alkalmával, N. Réven felül valamivel a Várelő egy 15 öl hosszában kinyúló sziklájának 5 öl mélyen s ugyan oly szélesen történt leresztesésekor 4 öl mélységben egy bűzös földtömbben, melylyel egy valaha ott létezett barlang üregét a víz megtöltötte, s a mely telve volt a mérnök ur szavai szerint „temérdek, ma már ismeretlen, iszonyu mérvű csontokkal, emberkaponyákkal, ismeretlen állati maradványokkal.“ Ezeket az ángol, francia és német munkások és hivatalnokok szekerzámra szedék össze s küldik ki a külföldre. A nála lévő darabokat jó lenne, ha szíves lenne mérnök úr beküldenai legalább meghatározás végett, mert látatlanul még szakértő leírása után is csak gyanítani lehetne. Természetesen meghatározás után visszaküldeném. — Az ásvány darabok jelentéktelen palakölapok a bennök nagyon közönséges dendrit alakokkal.

Fogadja a tisztelt mérnök ur buzgó figyelméért és figyelmeztetéséért legszívesebb köszönetünket. Sok ily buzgó ember kellene, és akkor magunk is megösmernők hazánkat

természetráji tekintetben is legalább annyira, mennyire azt a külföld ösmeri.

Szomorúan érdekes ezen a Mammuthok korszakából fent maradt ősesontokról tudósító levélnek egy a kolozsvár-nagyvárad vasút vonal iránya kijelölésében elkövetett hibának megvilágítása; mert ezen iránykijelölés is beillenék a mammuth-korszakba. A helyett ugyanis, hogy az 1866-ban államköltségen és állami mérnökök által készített Wernerféle terv szerint a leglakottabb, legiparosabb vidéken legegyszerűbb-, és így legjövödelmezőbb és legkevesebbe kerülő irányt választották volna, vezették azt egy minden ipart nélkülöző kopár vidéken egészen N. Révig, s ott bevitték azon különben regényes, de csupán csak tutajokkal járható C alakú sziklaszorosba, melyet a Körös tört valaha a maga számára, mely negyedfél mérföld hosszú, s melynek első felén minden tíz öl 60,000 forintba kerül, és így a 7000 öl mintegy 42 millióéskát emésztend fel s ha a másik fele csak fele költséggel lesz is elkészíthető, a negyedfél mérföldnyi vonal kiépítése 63 millió forintba, sőt ha a számítást a lehető legkisebbre vonjuk is, legalább tetemesen többbe kerülend, míg az ezen C. alakú sziklaszoros diagonalisát képező kényelmesebb és csak 2 ményi völgyön keresztül, 1 mf. a Werner-téle terv szerint csak 800,000 forintba került volna. És mégis a minapában történt interpellációra elég bátor volt Hollan Ernő államtitkár ur azt válaszolni, hogy azért nem vették a rövidebb vonalat, mert a hosszabb sziklaszoros közt vezetett irány technikai kivitelénél 4 1/2 millió frtot takarít meg az államnak. Így jár az ember az interpellálással, ha adatot nem kér vagy nem kap a nyert válasz kellő világosságba helyezéséhez és bebizonyítására. — Sok érdekes részlet foglaltatik még ezen mérnök ur levelében, de azt hiszszük, enyi is nagyon elég. Kovács János, tanár.

— Kaptuk a lövöldei bátról szóló előleges jelentést. Mintán már tegnapi számunkban szóltunk e tánczvigalomról, itt a programból még csak azt említtük meg, hogy tekintve a belépti díjak eklekységét, igen nagy közönségre fog számíthatni. Belépti díj egy személyre 50 kr. A diszlövészet 11-kén d. e. 9 órakor kezdődött, s d. u. 6 órakor fejeztetik be. A n. é. közönség minden tekintetben kituno ellátásáról a lövöldei választmány gondoskodott, s reméljük, hogy ez este egyike leend a nyár legkedvesebb emlékeinek.

— A tiszavidéki ref. egyházkerület statisztikai állapotának kimutatásából, mely hozzánk beküldetett, — kijön, hogy 810,467 lélekre esik 973 tanító, és így mintegy 835 lélekre 1: 98,380 iskolázható gyermekből iskolába jár 68,840; iskolába nem jár 29,540, és így mintegy 30% iskolázatlan marad.

— A tanács azon határozatáról örömmel értesültünk, hogy a homokkerti új birtokosoknak, a város közelében, nem engedte meg sertéshizláló állítását. — Még a többieket is el kellene tiltani a város közeléből, a csere alá; mert kiállhatlan s az egészségre ártalmas azon bűz, mit a sertések kiürásztanak. — Az ily dolgokban a tisztí orvosoktól várnók a kezdeményezést.

□ Az emlékkert-társulat f. hó 10-én szombaton d. n. 5 órakor Baresay István ur házában az emeleti teremben, elnök Csanak József ur lemondása — s több fontos tárgy iránt közgyűlést fog tartani.

Erre a társulat összes tagjai tisztelettel meghívattak. — Debreczen, jul. 5. 1869.

Sombory Imre, mint legidősebb választmányi tag.

○ Sajtóperek Debreczenben. Szathmár-Németi sz. kir. város tanácsának, Cseresnyés Károly köz- és váltó-ügyvéd elleni sajtóper, f. évi jul. 9-én fog tárgyalatni. — A vizsgáló-bíró előtt folyamatban van Csernátomi Lajosnak a „Nagyvárad Lapok” szerkesztője elleni pere. — A kerületi közvérdősnak Palina János elleni pere szinte a sajtóügyi vizsgáló-bíró kezén van.

△ Kut-vizsgálat a nagyerdei fordóházánál. Junius hó közepe táján kelt v. tanács végzés alapján B. M. tanácsnok elnöke alatt a főmérnök K. A. és almérnök S. L. urak és az illető tanácsnok által a tanács végzés értelmében felszólított két képviselőből álló küldöttségnek kellett volna a helyszínen a nagy erdő megjelenni, hanem mint más ily sürgős eseteknél is nem volt idő, sem alkalom, bár a tanács végzéstől 15 nap telt el, hogy a küldöttség kellőleg szerveztessék az utasítás értelmében; s úgy látszik hogy megtörtént volna a szemle a két képviselő nélkül is, ha történetesen egy kiküldve nem volt képviselő véletlenül meg nem jelen a vizsgálatnál, melynek eredménye nélküle is constatálva lett volna; az eredmény, a következőkben öszpontosul:

a) Hogy a fordóházánál levő kutak gépezete a legjobb rendben van;

b) Hogy a vízmennyiség a szükségletnek csak egy harmadrészben sem felel meg; ezen két körülmény elégséges arra, hogy a v. főmérnök K! A. által az Alföldi lap 61-ik számában, Fehér Herman bérlő ellen tett nyilatkozat alaptalannak s a nagy szavakkal hirdett viz-bőség, csak a közönség tévutra vetetésére irányzottnak tűnjék fel.

c) Hogy a keleti oldalon lévő, állítólag 28 öl mély ártézi kut, a próbamérések nyomán csak 21 öl, és 5 láb mélység pedig vagy fővénnyel van eltelve, vagy ugyanazon mélység mennyiség nimes kicsöveve, melynek folyó öle 50 frtjával fiztetett. Ezen rejtélynek megfejtését, és annak megtörténte után, annak a közönség megnyugtására nyilvánosság elé hozását, a küldöttségtől épen úgy, mint a jelen volt képviselőtől szívesen elvárjuk.

d) A nyugati oldalon lévő ártézi kut mely-

sége, nem volt kipuhatható, a mint értesültünk, mert a vizsgálatok elé oly akadályok tornyosultak, melyeket másképp elhárítani nem lehet, ha csak a belső csövek ki nem szedtetnek; ugy a kut mélysége mint a csövek mennyisége csak akkor lézzen constatálható.

A csövek valóságos mennyiségének megtudása a város közönségének érdekében rendkívüli kérdés lévén, elhatározatott, hogy a csövek mennyiségének vizsgálata az ugyan ez alkalommal jelen volt erdőmester ur által javallott kis gépkészülékkel, még mielőtt a küldöttség egyéb megtörtént dolgokról a tanácshoz jelentést tenne, okvetlenül végrehajtsassék; hogy így, ezen cél-szerű gépezettel a többi városi kutakon a vizsgálat, egymásután, de mindenesetre megtörténjék.

A furdó háznál lévő kutakon, mint értesültünk a küldöttség másképp nem segíthet, mint hogy a csövek bol a fővénnyel lehetőleg eltávolíttatja, az által a mennyire lehet a szükséges segít és ha a csövek elégtelensége bizonyulna be, akkor a lejjebb sülyesztést a téli hónapok alatt teljesíttetni javallja. Ideje is volna már, hogy a város közönségét annyira érdeklő egyetlen fordóhelyünkön segítve legyen és az jól rendbe hozassék; félig csinálni valamit sokkal több költség megyen fel, mint ha egyszer jól elkészítik; a jó munka ha valamivel többbe kerül is, és a szigorú felügyelet soha sem lesz felesleges a készítésnél. Többen.

— A tisztelt ref. egyházkerület áprilisi közgyűlése jegyzőkönyvéből curiosum gyanánt megemlítjük a 91-ik sz. a. határozatot, mely a tanári fizetések javítása némi javaslatot minden tételében elfogadja. A javaslat egyik pontja szerint 5 tanár fizetést azon okon javallja fölébbemeltetni, mert az általuk képviselt tanszokok túlk nagyobb képzettséget igényelnek. Mit mond ezen indokra a többi tanár? Hát túlk nem igényelhető nagyobb képzettség??

Országgyűlési értesítő.

A július 5-ki ülésben, az igazságügyminiszter által ezélba vett bírósági szervezet mellett, petíciókat nyújtattak be: Horváth Dóme, Szilágy József, (jobbold.), ellene Eressey Laj., Nagy Ján., Csánányi Sándor, Almásy Sándor, Matkovics Todor, Simonyi Ernő, Irányi Dániel, Madarász József, Majoros István és Vitulay József. — Várady Gábor interpellálja az összes ministeriumot, hogy mivel igazolja a választásoknál előfordult rendtelenségek elhárítására vonatkozó rendeletét; továbbá, mivel igazolja azt, hogy az igazságügyminiszter több törvényhatóságban ezek megkérdése nélkül, idegen törvényhatóságokat delegált? Tisza Kálmán interpellálja az igazságügyminisztert, a kontraktualisták viszonyaira vonatkozó törvényjavasltnak előterjesztése iránt. — Almásy Sándor interpellálja a belügyminisztert, van-e tudomása arról, hogy Heves megyében a kir. biztos akadályozta a polgárokat azon jogukban, hogy az országgyűléshez petíciókkal járuljanak?

Azután a miniszterelnök tudatja a feliratnak ő felsége előterjesztését és kegyesen fogadtatását.

Ugyancsak a miniszterelnök felel Ivánka Imre interpellációjára, a keleti vaspályát illetőleg. Feleletének lényege következő: A török kormány nyal folyamatban vannak az alkudozások; ha a török kormány egyfelől Salonikból, másfelől Kon-

stantinápolyból kiinduló vasúthálózatot kíván Bosznián keresztül vezetni, s így Boszniát többi tartományával összekötni; nem áll érdekünkben ezt akadályozni; sőt szomszédsági viszonyaink kívánják, hogy az összekötő pontra nézve területünkön bejegyzésünket adjuk. — Épen ugy érdekünkben áll, hogy a szerb kormány által a Muravölgyön át építendő vasutertvet védelmezzük, miszerint ez egyfelől Szerbiát a török vasúthálózat-tal, másfelől a mi pályavonalainkkal összeköttetésbe hozza. E tekintetben a magyar kormány és a közömmisterium közt tökéletes egyetértés van; s nincs semmi kétség benne, hogy ezen ügy mindkét fél érdekeinek megfelelőleg úgy fog elintéztetni, hogy vasutainknak a török vasúthálózat-tal összeköttetése mindkét irányban egyszer mindenkora biztosítva lesz.

A belügyminiszter Wenkheim Béla b. felel Irányi interpellációjára a pécsi királyi biztos kiküldetése tárgyában, mondván, hogy Pécs város lakosai oltalmára rendelt királyi biztost. Irányi következő napon felel. A belügyminiszter felel Madarásznak, a somogyi kir. biztos kiküldetése tárgyában, mondván, hogy földfelosztási mozgalnak megfekezése végett tette azt. — A belügyér felel Hodosi kérdésére az erdélyi román társulat meg nem erősítését illetőleg, hogy politikai szempontból nem lehetett megerősíteni. Gr. Mikó I. közelek, minister Szoutagh Pálnak a gömöri vasútra nézve tett kérdésére törvényjavaslattal felel, miben az interpelláló megnyugszik. Végre ugyan az felel Jókaynak az új-p-st-vázi ut építése tárgyában, mondván, hogy az 1870-ik évi költségvetésbe be-teendi az erre szükséges költségeket; miben Jókay megnyugszik.

Ezután Vukovics tett észrevételeket az igazságügyminiszter jul. 3-ki beszédére, szemére vetvén sértő szavait, és azt, hogy a kérdéses törvényjavaslato oly hírtelen akarja keresztül vinni, mire Horváth B. higgadtan felelt.

Végül a népszámlálási törvényjavaslat — mint tegnapi táviratunk is jelzé — elfogadtatott.

Különfélék.

— A francia törvényhozó testületben már jul. 1-én 70 választás vita nélkül igazoltatott, s a bizottságokban hallomás szerint ekkorig 230 választásiteltett törvénynek és kifogásnékülnek.

— A mainzi értesítő is különös bizonyoságot tehet a nagy Németországban divó szabad sajtóról. Ugy mis pár nap előtt a főszerkesztő a rendőrigazgatósághoz hivatván, hivatlanon tudtára adatott, hogy lapjának magartartását változtassa meg, különben a városból ki fog utasíttatni. A szerkesztő a legfelsőbb helyen fog jelentést tenni ez önkénykedő eljárás ellen.

— Honkongba junius közepe táján egy ausztráliai expedíto érkezett. A császáriak a mahomedán lázadók felett elhatározó győzelmet vívtak. Körülbelül 20,000 ember esett el. — Japánból ismét idegenek elleni kihágásokról tudósítanak.

— A köztársasági Amerika nem igen szükkölködik ünnepekében, s az állam magas tisztviselői örömmel használják fel az ily alkalmakat, hogy az állam vezetésével járó nagy fáradságokat kipihenjék. Így legközelebb Grant igen nagy társasággal az annopolisi tengerész akademiát látogatta meg, s onnan a környékre több kiránu-

kereste, a vigadó tömeget, hanem egy gyalog ösvényen tova hatolt a tölgyek labirintjába.

Valóban ó nagy philosophus; mert miért is töltend hiában ott az időt, hol az unalom megtesülve fogadja a látogatót? E tolakodó zsarnok ha nem keressük is, hivatlanul ostromolja lépteinket.

Itt mindenütt csak egyhanguság van. Vendégek nem igen zajlanak; s a mi feltűnő az előkelő osztály nem tartja divatszörűnek mostanában az idyllikus mulatságokat.

E sorok írója tehát utána ballagott misantrop barátjának és együtt hallgatták az erdei madarak zagya énekét.

A kanyargó ösvény a két néma társalkodót véletlenül oda vezeté csakhamar, hol széles jó kedvében keserves czinczóság mellett újjongott a proletár csoport.

Érdekes látvány. Katona, inas, paraszt, szobaleány és általában az alsóbb régiók hívei, vidáman, gond nélkül süritettek a leveles szin alatt. Itt járja a táncz, amott ledérkedik egy jól kihízott suhancz szíve választottjával; itt nyájas készséggel kínálkozik telt borosüvegével egy kifent bajuszu kintobágyi számadó, amott fenyegetve szitkozódik egy szerelmes péklegény, kinek tánczos hölgycét kikanyarít karjából valamelyik élelmes kópé.

Mennyi változatosság! minő bizarr rendtelenség! és mégis milyen érdekes színezetű kép.

TÁRCZA.

Unalomról az unalom ellen.

— Boesássátok le az ablak függőnyeit! Hé Jauesi! Pista! ördögkötözte renyhe fejkői! — merre késtek?

Néma esend

— Patvarba! még most sücs teljesítve parancsom?

Semmi nesz.

— Ej lánchordtát! ha sokáig így kell kiabálni, a gégecsövész is utolér!

De még az sem használt. Az ablak függőnyzetét senki sem boesátotta le.

Erre e sorok írója — pamlagáról dühösen felugrik, hol kényelmesen számlálgatá aranyait — álmában; aztán egy nagyot sohajtva, kitörli szeméből a délután esendes mámorát és még egyszer visszagondol a tüneményes visiókra, melyeknek esalla képei megvesztegették pillanatra elméjét; annyira, hogy már már szinte beleképzelte volt magát, a milliomasok kényelmes helyzetébe.

Miután a kiábrándulás nyomasztó hatásával félig meddig megbarátkozott, — eszközöket keresett, hogy lehangolt kedélyállapotát némileg fel ingerelje.

Gondolkozott mit tegyen!?

Ki a zöldbe!

És azonnal utra is kelt, természetesen gyalog; mert az omnibus épen az orra elől menekült meg. Bérkoesit pedig nem akart hajhászni, miután kissé borsosnak találta azt az árszabályt, melyben a díj, mintha csak a bérkoesások jóváhagyása folytán mérsékeltetett volna.

Tehát a mint így botorkázva haladna azon nyaktörő járdán, melyet előbb utóbb valamely életbiztosító társaság fog pártfogása alá venni önérdékből; találkozik egy férfival, ki jellemzésére legyen mondva valóságos anglomaniában szenved Habozás nélkül megszólítja.

— Jó napot.

Az hideg fejbőlintással fogadja az üdvözlétet.

— Nemde egy ezéla törekszünk? kérdé e sorok írója.

Válassz helyett némán mutatott a város erdeje felé.

No ez ugyan nem valami kedélyes utitárs leendő; legalább oldala mellett elég idő jut az unalomról szóló elmélkedésre.

Angliában sokan szenvednek monomániában; s e veszedelmes ellenség ugy látszik velünk is közös. A szóltan utitárs meg lehet különbözödik ily nemü szibbasztó rögeszmeccel, melynél fogva kerül az embereket, hogy szemlélőve böleselkedhessék és megértsé a vanitas vanitatum tanát.

Most is midőn kiértünk a szép árnyas fasorokon át az élénk környezetű furdóház elé, nem

Debrecen 1869

67-73. szám

a híradó

11-12 részt a híradó
ból fejezzük

lást tettek, melyek egyike majdnem szerencsétlenül ütött ki; ugyanis a west-pointi kirándulás alkalmával a vocalnak egy tunnell kellett atrobogni, melyben a síneken egy tehén feküdt, ezt ugyan a mozdony elhajította maga elől, de az a falról visszasett, s ennek következtében a mozdony kisiklott a sínek közül, valamint több más kocsi is, s több egyén vesélyesen megsebesült. Grant e catastropha alatt, míg neje jajveszékelt, a hamut piszkálta le szivaráról.

— A Szerb vasutak kiépítésének kérdése a közelebb alakult szerbiai bank által tárgyalás alá vétetett és a francia-magyar bankkal egyezmény kötötetett arra nézve, hogy N.-Kikindáról Belgrádba és innen Alexinára menő vasutaképitésére közösen engedélyt fognak kieszközölni. A belgrád-alexinai vonal kiépítésére több társulat pályázik, többi közt az osztr. államvasutársaság, melyhez báró Nikoles is tartozik.

A m. kir. közlekedési ministerium az anglo-hungarian banknak s a Schosberger és fia cégnek egy évi engedélyt adott a Pestől Kaloecán és Baján át Ujvidékre vezetendő vasutvonal technikai előmunkálataira.

— Svajzei iskolák. Svajzeban 2700 népiskola van, ugyhogy 560 főre esik egy iskola, ezenkívül 47 gymnasium és ipariskola 500 tanítóval. Az oktatásügyi költségek évenként mintegy 5 millió frankot tesznek, ami a másfél milliónyi lakosságra elosztva egy-egy lakosságra 2 frankot eredményez. Ha ugyanezen arányban akarnánk iskoláink iránt bőkezűek lenni, a közoktatásügyre évenként mintegy 12 millió fot. kellene fordítanunk.

Irodalom.

** A „Századok“-nak, a Thaly Kálmán által szerkesztett magyar történelmi társulat közlönyének f. évi VI-ik füzeté megjelent.

** Kolozsvar története megírására Simon Elek a városi polgára 1000 frtot tűzött ki; Jakab Elek nyerte el a pályadíjat, a bírálók nagy dicsérettel szólnak művéről. Vajon Debreczenben nem akad-e Mecaenas, ki lehetővé tenné városunk történeté megírását? — Ez oly kérdés, melyre nehéz a felelet.

Külföld.

— A „N. Fr. Pr.“ igen éles kitételekkel fordul a pápai allocutio ellen. Különösen védelmezi az olasz kormányt azon szemrehányások ellenében, melyeket az allocutio annak a papnövendékek besoroztatása ügyében tesz, s többek közt ezt mondja: Az egyháznak a papnövendékre nézve még semmi megállapított joga; mert annak még a legutolsó órában is szabad más pályát választani. A pápi állás rendszabályai az ő szabadságát még nem korlátozzák, az még a szó teljes értelmében az államnak polgára. Miért nem lázad fel az egyházi atya, a más catholicus országokban e tekintetben felállított jogegyenlőség ellen? Mért kárhoztatja azt Olaszországban, a mitt másutt megtűr, vagy elismer?

— A Montecasinai fordőkben jelenleg egy diplomatiai congressus tartatik. Menabrea, Kúbeck Paumgartner bajor követ és Kisselef orosz követ érkeztek, oda kikre Napoleon küldötte Conti gr. már várakozott. Mit főznek ki a diplomatia konyháján: az még most talány, mely felett fejűnket még most hiába törjük.

De az angolmániában szenvedő férfunak még ez sem változtatott arczán mákszemnyi vonást sem.

Hah! de mi zaj riad? mi nép tolong?

A mulatság fénypontja bekövetkezett; — kezdődik a verekedés. Oh! a nélkül ha csak valakit nyujtva nem hagynak, a szórakozás nincs is itt kielégítve.

Erre aztán ki arról, ki arról! a csatibotnak van dolga...

— Gazemberek! mormogá magában az elmerült hallgatag utitárs.

E sorok írója szörnyen megörült, hogy elvégre cinicus barátjára megindító hatást gyakorol e különben megszokott jelenet. Valóban meg is indultak — hazafelé.

Mi a tanúság ebből?

Ha kerülni akarod az unalmat, ne olvasd végig e cikket, melyet ugys unalmában irt

Tullius.

Egy kis pesti történet.

— Pest szépei és nem szépei között, kik esténként az utjéri kioszkban megjelenni szoktak, néhány hó óta egy érdekes ifju hölgyet lehetett észre venni, ki esténként egy idősebb férfi karján szokott megjelenni, ki valószínűleg férje volt, s a ki vele a legnagyobb előzékenységgel bánt. Az ifju hölgy nem igen látszott ezen gyöngédséget

— A jó Páris városában jelenleg egy kérvény körözött, melyben a senatustól a főváros részére a municipális szabadságok megadatását kérelmezik az aláírók. A municipális szabadságok ezen megadása vagy bővítése az egész ország legfőbb okajainak egyike, s ezen óhaj oly világosan és határozottan nyilvánul, hogy azt csupán oly kormánynak lehetetlen meg nem hallani, mely azt épenséggel hallani nem akarja; A császárság a municipiumok szabadságaival kezdettől fogva igen mostohán bánt, azok elnyomására mindig a legtöbb gondot fordította, tudván azt, hogy a polgárságot legsikeresebben ott lehet megtámadni, hol legélekenebben mozog, s csak úgy lehet ellene halálos csapást intézni, ha saját elemében támadtatik meg. — Valjon fog-e a monstre petifio valóni eredményre vezetni?

Közgazdaszat.

* A h. szoboszlói takarékpénztár alapszabályai, a földművelés- ipar- és kereskedelmiszterium által a törvényes bemutatási záradékkal elláttattak.

A munkás osztályról.

(Mutatvány Rott Jakab egyetemi pályadíjjal korozott művéből)

„A társadalmi élet tulajdonképeni rendeltetése a vagyonszerzés. A szabadságok elsjeje az anyagi szabadság. Csak midőn a társadalom anyagi alapja biztosított — csak akkor virágozhatnak az állam szabadsága. S az ujkor egyik nagy bölcsésze — Hegel — egy levelében azt írja barátjának: szereztek előbb enni és inni valót s az Urnak országá magától fog kezeitek közé kerülni.“

Alig lehetne a 19-ik század materialistikus jellegét kimerítőbben és rövidebben kifejezni mint Mundt Tódor „Geschichte der Gesellschaft“ ez munkájának fentebb idézett szavai teszik. Korunk az anyagi érdekek diktatorjának parancsava alatt áll. Nincs az emberi rendeltetésben feladat, mely más parancsára inkább hallgatna, nincs emberi tevékenység mely nem az az által kitűzött cél felé törekednék. Először elötte a szabadság érzetét csak eszközök gyanánt szolgálnak, — mond Schulze Delitzseh, s a kor egyik kiváló törekvésének és iránylatának, a politikai mozgalmaknak szintén anyagi érdeket tulajdonit mint indító elemet. „Lehetséges-e megegyezni amaz állambölcsölöt, ki nem régiben azt jegyzé meg, miszerint a korunkbeli iparműveltség, nagy produktio, társulási törekvés és gépüzlet, jegy áll kapcsolatban a modern szabad mozgalmat, jogegyenlőséget, individualis függetlenséget, adó és ujjonczmegszavazási jogot alapul vevő — constitutionalismussal, a mint összefüggött a kézműesség, a középkori ezérendszer a középkori községállammal, vagy a mezőgazdaság egyoldalú tulnyomósága minden időben majd a főrend — uradalommal, majd az autokratismussal? kérdi Kautz Gyula „Jogtudomány és Nemzetgazdaságtan“ című értekezésében. És korunk ezen

tüneménye nem új, nem a 19. század szülötte, hanem továbbfolytatása azon lánznak, melynek egyes szeméi az emberiség történetének egyes korszakait képezik. „Vagy igazoljuk-e azon állítást, hogy a világ kezdetétől fogva egészen a legujabb korig, majdnem minden jelentékenyebb forradalom, oekonomiai indokokból vette eredetét, vagy azok által készítettet elő; vagy azt, hogy az ujabbkori népeknél az adó megszavazás és budget megállapítási jog története, egyszersmind az alkotmányos és a parlamentarizmus életnek története is? mond Kautz fent idézett akadémiai értekezésében. De korunknak kiváló anyagi iránylata természetesen következménye is egyszersmind a társadalom azon állapotának, melyet annak egyes osztályai határoznak meg. Már pedig az egyes osztályok túlsúlylál az anyagi téren mozognak. „L'état de société est un état de guerre“ mond egy francia bölcsész, s szavait megvágatja Lange, midőn „Arbeiterfrage“ cz. munkájában, Darwin híres elméletét a lételetérti harezról — melyet ez az állat és növényvilágra nézve állított föl — az őt jellemző genialis észforgulattal: a társadalmi osztályok küzdelmeinek és egész történetének megmagyarázására használja fel, s épen kérdésünkre vonatkozólag azt mondja: „hogy a munkások jelenkori nyomora nem egyéb mint a lételetérti hareznak a jelenkor gazdasági állapotának megfelelő formája.“

A jelenkori harez tehát folytatása a mult küzdelmeinek; hogy az összefüggést megértjük, történeti viszpillantást kell tennünk, mert hiszen „a jövőnek nyomai a jelenben rejlenek s a jelennek első hajnalasádása a multban vehető észre.“

— Az első magyar kölesönös állatbiztosító társulat mult hó 28-án tartotta Pesten alakító közgyűlését. A társulat megalakultnak nyilvánítottván, elnökül gr. Zichy Rezsőt (már mért nem inkább herceget, hiszen nálunk nem is társulat, ha csak nem valami akármilyen piezike kis méltóságos báró, gróf, vagy herceg nem elnököl benne.) t. elnökül Türr Istvánt, Mihalik Jánost alelnökül, s dr. Zamal Vilmost választották meg. A Pesten székelő igazgatótanácsba 16 tag. Budapestén kívül lakó igazgató tanácsosokul 6 egyén, ezek közt városunkból Löwenberg Jakab és Stenfeld Ignátz lettek megválasztva. Ez állatbiztosító intézet régóta érzett hiányt pótol hazánkban, de legfőképpen az oly vidéken, mely mint Debreczené különösen állattenyésztéssel is foglalkozik. A debreczeni főügynökséggel Löwenberg Jakab ur, igazgatósági tanácsos van megbízva, hol is minden ez ügyre vonatkozó értesülés szerezhető.

— Forgalmi kimutatás. Az „Ausztria“ jun. 26-iki száma a folyó évi első évnegyed be- és kiviteli kimutatását közli. (Eleg későn!) A főszá- mok következők: Bevitel 1869-ben 90 millió ft, tehát 5 1/2 millióval több mint a tavalyi első évnegyedben. Kivitel 97 millió tehát 2 1/2 millióval kevesebb mint tavaly. A bevitel növekvését előidézték: fémek, nyers és fémtermelvény, fémárúk, gépek és különösen szövetek. — Ellenben esőkent a bevitel: a szöveteknél fonalaknál és dohányoknál. A kivitel növekedett: fonalaknál, zsiradékoknál, fa, üveg és agyag árúknál; esőkent a gabnaműeknél (9 millióval), czukornál, kalmárárúknál, és szövetárúknál.

Jul. 6-ki hetivásárunk csak középszerűleg volt látogatott; mindenféle élelmi cikke közép mennyiséggel hozott; a hétfői élel-tárak néhány krajczárral változtak, jelesen a kétszerezes alább, a rozs pedig 40—50 krajczárral feljebb kelt; a kenyér szinte néhány krajczárral feljebb; Szatmár tájéka-

szermes legalább is pisztolypárbajra volt elkészülve, s már két ismerősét fel isszólított, a bekövetkezendő párbaj esetére az ügy elintézésére. A beavatott körökben igen kiváncsiak voltak az ügy fejlődésére, s miután néhány napig semmi nem hallatszott a dolog felől, végre kérdezősködni kezdtek magánál az illető fiatal emberről. Végre sok kérelem után elmondá ez ügy kimenetelét, a mi ép oly különös, mint eredeti volt. „A vácsi utcán.“ mondá „egyszer csak hirtelen előmbé lép a férj s karomat megkapva erősen szembe me néz; már azt hittem, hogy valami tettelegességet akar elkövetni ellenem, s már épen védelmi állásba akartam helyezkedni, a midőn ellenfelem stentori hangon megszólal: „Vannak önnek üvegyári részvényei uram?“ — „Igen,“ felelém kissé elfogultan.

„K. bankár önhöz utasított, s miután néhányra szükségem van, nem akar ön velem ilyeneket köszönbányarészvényekért cserélni?“ — „Természetes,“ mondá a rajtakapott szerelmes, „egy oly férfinak, kinek nejevel az ember távolléte alatt a városligetbe sétálni megy, semmit nem lehet megtagadni, én tehát cseréltem, s így az ismeretség körülből 500 forintomba került. — Ilyen formán végződnek mai napság e tözsér világban minden vérontás nélkül a szerelmi kalandok.

ról is néhány szekér aszalyvány s főzések hozatott s kelendő volt. Zöldség még eddig csak közép mennyiséggel, a veres hagyománytól kezdve, zöld paszuly, borsó, ugorka, dísznövények elég drága és kapós; az új krompli is még igen apró s drága. Nyersbőr nem sok volt, kapós s drágán kelt,

a mult heti árak emelkednek, jelesen a közeprendű tehénbőr. A nehezebb 2 fital is feljebb kelt, ellenben a kőszbőr ára nem javult s nem volt kevesebb. — Időjárás szép derült.
 Debreczen, 1869. jul. 6-án tartott betyásár közzep ar mérőben: Buza 5 ft 70 kr, kétszeres 2 ft 80

kr, rozs 2 ft 70 kr, árpa 1 ft 95 kr, zab 1 ft 95 kr, tengeri 2 ft 45 kr, köles 2 ft 10 kr, kása 4 ft 20 kr, 1 mázsa szalonna 52, 55, 54 ft, 1 mázsa hús 54, 35, 36 forint.
 Bécsi tőzsde jul. 6. cs. arany 5.94, ezüst 121.75.

Magyar kir. szab. tiszavidéki vasúti MENETREND, az erdélyi vasutüzlet megnyitása napjától a további rendelésig.

I. Bécs és Pestről Kassa felé.			II. Bécs és Pestről Arad felé.			III. Bécs és Pestről Nagyvárad felé.			IV. Kassa, Kassáról Pest és Bécs felé.			V. Nagyváradról, Aradról Pest és Bécs felé.			VI. Nagyváradról, Aradról Pest és Bécs felé.						
állomás	óra	percz	naprészt	óra	percz	naprészt	óra	percz	naprészt	óra	percz	naprészt	óra	percz	naprészt	óra	percz	naprészt			
Bécs	8	—	este	7	45	regg.	Kassa	5	21	reg.	12	1	délb.	Nagyvárad	10	20	délelőtt	Arad	2	52	regg.
Pest	6	31	reg.	5	19	este	Miskolcz	7	55	"	3	20	délu.	B. Ujfalu	11	44	"	Arad	2	52	regg.
Czegléd	9	39	"	8	4	"	Tokaj	9	37	"	5	50	este	Csaba	2	7	"	Arad	2	52	regg.
Szolnok	10	37	"	9	17	éjjel	Nyiregyháza	10	39	"	7	33	"	Mező-Túr	3	43	"	Arad	2	52	regg.
Püsp.-Ladány	1	33	délu.	1	3	"	Debreczen	12	19	délu.	10	26	éjjel	Szolnok	5	—	"	Arad	2	52	regg.
Debreczen	3	5	"	3	48	reg.	Püsp.-Ladány	1	57	"	12	39	"	Mozó-Túr	11	29	"	Arad	2	52	regg.
Nyiregyháza	4	35	"	4	24	"	Szolnok	4	39	"	4	39	reg.	Csaba	1	9	déltán	Arad	2	52	regg.
Tokaj	5	31	este	5	9	"	Czegléd	5	33	este	5	55	"	Arad	2	52	regg.	Arad	2	52	regg.
Miskolcz	7	24	"	10	46	délu.	Pest	8	40	"	8	56	"	Arad	2	52	regg.	Arad	2	52	regg.
Kassa	9	56	"	1	51	délu.	Bécs	6	3	reg.	6	39	este	Arad	2	52	regg.	Arad	2	52	regg.

A közállomásokról indulás ideje, minden pályaudvaron a kifüggesztett részletes menetrendben van kimutatva.

A vasúthoz csatlakozó postakocsik menetrendje.

Arad-Szeben: Indul Aradról naponként este 7 órakor. — Érkezik Aradra naponként reggel 3 óra 10 perczkor. (5—4 utas felvétele mellett.)
 Nagyvárad-Arad: Ind. (Személy-szállítás). Nagyváradról naponként este 6 órakor. — Erk. Nagyváradra naponként reggel 9 órakor.
 Nagyvárad-Kolozsvár: Ind. Nagyváradról naponként este 6 ór. 50 p.kor. — Erk. Nagyváradra naponként reg. 6 ór. 40 percz. (7—8 utas felvétele mellett.)
 Nyiregyháza-Berzsgász: Ind. Nyiregyházaról naponként reg. 7 ór. Erk. Nyiregyháza naponként este 4 ór. 50 percz. (5 utas felvétele mellett.)
 Miskolcz-Eger-Hatvan: Ind. Miskolczról naponként reg. 8 ór. 50 percz. — Erk. Miskolczra naponként este 6 ór. 10 percz. (5 utas felvétele mellett.)
 Kassa-Lőse-Kezsmárk: Ind. Kassáról naponként éjjel 12 ór. — Erk. Kassára naponként éjjel 12 ór. 10 percz. (5 utas felvétele mellett.)
 Kassa-Tarnos: Ind. Kassáról naponként reg. 1 ór. — Erk. Kassára naponként éjjel 10 ór. 50 percz. (7 utas felvétele mellett.)
 Kassa-Munkács-Sziget: Ind. Kassáról naponként éjjel 11 ór. 45 percz. — Erk. Kassára naponként reg. 1 ór. (5 utas felvétele mellett.)
 Kassa-Vácz: Ind. Kassáról vasárnap, hétfőn, szerdán és pénteken d. e. 10 ór. — Erk. Kassára hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton d. u. 2 ór. 45 percz. (5 utas felvétele mellett.)

Az igazgatóság.

Hirdetmények.

Értésítés.
 Van szerkesztés tudatni a n. é. közönséggel, hogy
Kávécsarnoki helyiséget
 a hálgosvári Scherer-féle házhoz a szentpáli Csanak-házhoz tartozó
 s az a legalkalmasabb és legkényelmesebb berendezésem. Kitérni
 monogú kavaházi italok, u. m. fekete- és kávé, páros
 tea és csomók, mindenkor kaphatók a helyiségben. — Főúton
 veszem leendő a közönség pártolását a pontos kiszolgáltatás s az italok jó
 minősége által folytonosan kiérdemelné. — Kérem az érdeklődők
 pártolását a hálgosvári Csanak-házhoz.

Tuscher Jánosné,
 előbb Gözmanné.

Első magyar géphajtó szíjak
 és géphez való malomkő-raktár
 és **bőrök** hozzá való műszerek.

Géphajtó-szíjak
 és géphez való malomkő-raktár
 és **bőrök** hozzá való műszerek.

Géphajtó-szíjak
 és géphez való malomkő-raktár
 és **bőrök** hozzá való műszerek.

Eder testvéreknél
 Pest, Zrínyitér 2. sz. a.

GIBRENDAY ANTAL
sírművek raktára Debreczenben.

Mint első orsz. szabadalmazott márványgályar-tulajdonos, tisztelttel
 jelent, miszerint Debreczenben a raktár- és nagyvárosokba új
 szállítványval felszerelte, ki minden a n. é. közönségnek, eddigi bizalmáért
 köszönetét nyilvánítja, egyszerűsággal látogatni magát továbbra is község
 partfogásába ajánlani.
 Ugyanott Boros Sándor műveit elfogad helyben és vidéken levő
 régi sírkövek kijavítását vagy új betűk vésését és aranyozását a legújá-
 nyosabb árárt.
 A raktár: Vecsey Imre orv. építész házában a nagypláczen.

Hirdetmény.
 A debreczeni ref. főiskolában a
gazdai állomás
 megüresedvén, ezennel csod hír-
 dettetik. Az évi fizetés 300 o. é.
 frt és egy hivatalszoba a főiskola-
 épületben. A jelentkezők folya-
 modványukat, ahöz eddigi foglal-
 kozásukról szóló hiteles bizonyla-
 tokat csatolva, f. évi szept. 20-ik
 napjáig adják be főisk. helybeli
 gondnok és gazd. választmányi-
 elnök Kovács Lajos polgármes-
 ter urnak.
 Debreczen, jul. 3. 1869.

Tüdős János.
 főisk. gazd. vál. jegyző.

Eladó ház.
 Nagygyűtő az 1691. sz. a. levő
 Gellér János néven létező ház önkö-
 áron szabaddéltől eladó; értékelhetni
 akár a tulajdonossal, ki lakik Fekete
 Gyarmaton, utópostá: N. Zserénd, akár
 Kállós Kálmán főiskolai rajztanárnál
 esapóteuzán a Barcsai-féle háznál, vagy
 Stha hEde urral a csapóteuzai kisdél-
 övő-műtészben Debreczenben. 10. 2—5

Szekér-kenő
 5 nagy ércemmel kitűtve.

Angol lakkátrány.
 Fekete és vörös angol
 patent asfalt-tetőlemez
 hidraulikus
cement-mész,
GYPSE
 és
tűzmentes téglák
 jutányosan kaphatók
Stenzel Józsefnél
 Pest, molnártéza 20. sz.